

Spor s Lichtenštejnny se táhne. Historici se obávají ostudy ve Štrasburku

DENÍK, 25.1.2021, AKTUALIZOVÁNO

Iva Haghofer, Přemysl Spěvák

S nejnavštěvovanějšími jihomoravskými státními památkami, bývalým majetkem Lichtenštejnů, mají velké plány památkáři i knížecí rodina. Přitom před dvěma roky Nadace knížete z Lichtenštejna zažalovala český stát kvůli majetku u asi pětadvaceti okresních soudů po celé republice.

Některé kauzy již rozhodují soudy vyšší instance, většina je kvůli koronaviru pozastavených. K Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku míří stížnost, která vychází z dřívějšího sporu o Říčanský les u Prahy.

Podle právníka nadace Aleše Linharta se každý soud na spor dívá jinak. "Některé rozsudky byly v náš prospěch, například u Krajského soudu v Ústí nad Labem nebo brněnského krajského soudu, jiné ve prospěch českých úřadů. Držíme se argumentu, že Benešovy dekrety se na nadaci a knížete samotného nevztahují a že byly zneužity proti všem lichtenštejnským občanům," uvedl.

Součástí sporu je také zámek Lednice na Břeclavsku. Památkáře nyní čeká rozsáhlá obnova parku v jeho okolí včetně katakomb, kdy loni získali nečekaně 130 milionů z evropských peněz. Jak připomněla mluvčí Národního památkového úřadu Jana Hartmanová, čerpání evropských dotací na obnovu dotčených památek není ani za současné situace v rozporu se zákonem. „*Jako správci majetku objekty nadále opravujeme a udržujeme,*“ sdělila.

Ať soudy dopadnou jakkoliv, současná rodina Lichtenštejnů nadále tvrdí, že považuje za povinnost ponechat kulturní a přírodní dědictví přístupné veřejnosti. Podle mluvčího Nadace knížete z Lichtenštejna Michala Růžičky by v případě Lednicko-valtického areálu spadajícího pod UNESCO nemuselo zůstat jen u toho. „*Například bychom se mohli pokusit založit příhraniční kulturní území v trojúhelníku tvořeném Českou republikou, Slovenskem a Rakouskem. Znovu bychom propojili oblasti, které kdysi proměnili knížecí odborníci na přírodu a zahradnictví v jednu z nejdůležitějších historických kulturních krajin v Evropě,*“ naznačil Růžička.

Jihomoravský historik Jiří Kacetl se případného navrácení bývalých statků Lichtenštejnům neobává. „*Stát by mohl věnovat svoji energii a prostředky na jiné chátrající kulturní dědictví,*“ podotkl.

Štrasburská kauza

Řízení u evropského soudu má začít příští rok. Kvůli mezistátní stížnosti podané Lichtenštejnem proti českému státu se nedávno vládní zmocněnec pro zastupování Česka před Evropským soudem pro lidská práva Vít Alexander Schorm obrátil na vedoucí některých historických ústavů. „*Pro přípravu obhajoby státu bude nezbytné podrobit důkladnému zkoumání řadu historických souvislostí, jako například vztah rodu Lichtenštejnů k Československu nebo praktický průběh konfiskací podle prezidentských dekretů včetně určování státní příslušnosti dotčených osob,*“ napsal v dopise Schorm.

Oslovení ke spolupráci překvapilo žalující stranu i samotné české a moravské historiky. Mnozí z nich se odmítají do štrasburské kauzy plést. Lichtenštejnská vláda si totiž v Evropě stěžuje na údajné zásahy do vlastnických práv z nedávné doby. Nemá se dotýkat otázek historických. „*Na pozadí však stojí události, které se odehrály před více než sedmdesáti lety,*“ argumentoval Schorm.

Historik Daniel Lyčka se věnuje zaniklým lichtenštejnským památkám na Břeclavsku. Připomněl, že od roku 2010 se společnými dějinami obou zemí zabývá Česko-lichtenštejnská komise historiků. *„Práce historika není od toho, aby účelově hledal materiály pouze a jedině k podpoře nároků České republiky. Otázkou je, jakou mezinárodní ‘reklamu’ si udělalo Česko, když vše došlo až k soudnímu dvoru pro lidská práva,“* řekl Lyčka.

Komise historiků už dříve doporučila zástupcům obou států místo žalob dohodnout se. Jejím spolupředsedou je historik brněnské Masarykovy univerzity Tomáš Knoz. Je i zástupcem vedoucího Historického ústavu filozofické fakulty, který měl být také osloven vládním zmocněncem.

Podle Knoze se tak ale ze strany zmocněnce ani ministerstva spravedlnosti nestalo. *„Česko-lichtenštejnská komise je zřizována ministerstvy zahraničí obou států, proto česká i lichtenštejnská strana komise komunikuje vždy se svým ministerstvem. Ze svého statutu je ovšem nezávislá, proto si sama stanovuje témata výzkumu i způsoby jejich zpracování. Samozřejmě, že historikové si kladou trochu jiné otázky než právníci nebo diplomaté. Nicméně určité průniky tam jsou a například diplomaté na obou stranách využívají a na základě svých metodologických přístupů tematizují výsledky práce komise i dalších historiků,“* uvedl Knoz.

Euroregiony

Brněnský historik zdůraznil, že prostor při hranici jižní Moravy a Dolních Rakous je přírodně a kulturně velice zajímavý. *„Lichtenštejnové a později i další šlechtické rody (například Teufflové, Breunerové, Tiefenbachové, Althannové) měly své statky po obou stranách hranice a vytvářely tak dobové přirozené ‘euroregiony’. To se ostatně dělo při všech hranicích tehdejšího Moravského markrabství - se Slezskem, s Čechami i s Uhrami. Je ovšem nutno připomenout, že tehdejší ústavní systém předpokládal, že tito šlechtici budou mít v Markrabství moravském, respektive v českých zemích inkolát, což lze přirovnat k současnému státnímu občanství,“* doplnil Knoz.

Podle něj je patrné například z výzkumů lichtenštejnského historika Christoha Merkiho, že Lichtenštejnové co do rozložení pozemkového majetku postupně přestávali být primárně rakouským rodem a stávali se rodem moravským. *„Dějiny 19. a 20. století mnohé v ústavních systémech změnily a je otázka, na co by bylo možné ve vzájemných vztazích navázat a na co nikoliv (moderní státy, které vznikly roku 1918 vnímaly svrchovanost svého území a své ústavní principy jinak, nežli to bylo v době lichtenštejnských majetkových zisků na přelomu 16. a 17. století, v té době ještě Lichtenštejnové ani nebyli hlavou dnešního Knížectví Lichtenštejnsko na Alpském Rýnu). To už jsou ovšem otázky pro politiky a diplomaty, my jim můžeme poskytovat historická data a jejich kontext,“* uzavřel.

Zdroj: https://www.denik.cz/z_domova/spor-lichtensteynove-pamatky-soud-20210124.html